

Горай Олег Станіславович

*Кандидат економічних наук, доцент, докторант
Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України (м. Київ, Україна)*

<https://orcid.org/0000-0002-2181-7306>

e-mail: gorai.zt@gmail.com

**КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ПОЛІТИЧНА КОАЛІЦІЯ»
В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ**

Резюме

Здійснено комплексний аналіз стану та особливостей наукового осмислення поняття і феномена «політична коаліція» в сучасній політичній науці з виявленням основних теоретичних напрямів, методологічних підходів та дискусійних аспектів у цій проблематиці. Проаналізовано генезис та еволюцію концептуального апарату дослідження політичних коаліцій. Систематизовано існуючі наукові підходи та основні теоретичні школи. Охарактеризовано типологічні підходи до класифікації політичних коаліцій за функціональним, інституційним, темпоральним, ідеологічним та географічним критеріями. Виявлено існування трьох впливових дослідницьких традицій: американської (з акцентом на формальному моделюванні), європейської (з увагою до інституційних аспектів) та української як частини пострадянської (зосередженої на специфіці транзитних демократій). Ідентифіковано ключові проблемні питання сучасного наукового дискурсу, включаючи термінологічну невизначеність, методологічні обмеження та виклики цифрової епохи. Виявлено значну складність та багатоаспектність коаліційних процесів, що вимагає розвитку інтегративних теоретичних підходів. Окреслено перспективи подальшого розвитку теорії політичних коаліцій в умовах трансформації сучасних політичних систем. Зроблено висновки про те, що: еволюція концептуального апарату дослідження політичних коаліцій демонструє поступовий перехід від описових та інституційно-правових підходів до складних формалізованих теоретичних моделей та мультипарадигмального аналізу; новітні тенденції свідчать про зростання методологічного плюралізму та появу альтернативних теоретичних підходів; важливим напрямком є розширення географічної та

культурної репрезентативності досліджень через включення досвіду незхідних політичних систем; розуміння механізмів формування та функціонування коаліцій критично важливе для розробки інституційних реформ, підвищення ефективності політичного представництва та забезпечення стабільності демократичних інститутів.

Ключові слова: політична коаліція, теорія коаліцій, політична наука, коаліційна поведінка, дослідницькі традиції, типологія коаліцій, інституціональний аналіз, транзитні демократії, методологічний плюралізм, цифрова епоха.

Вступ

Політичні коаліції відіграють ключову роль у сучасних демократичних державах, однак науковці досі не дійшли до єдиного розуміння цього явища. В умовах зростання багатопартійності та ускладнення політичних процесів вивчення коаліцій стає особливо важливим. Сьогодні політичні коаліції працюють не тільки як засіб створення урядової більшості у парламенті, а й як механізм узгодження інтересів різних політичних сил на всіх рівнях — від місцевого до міжнародного.

Дослідження політичних коаліцій пов'язане з основними питаннями політичної науки: як функціонує політична влада, як працює демократичне представництво, які стратегії використовують політичні сили для досягнення своїх цілей? Практичне значення цих досліджень полягає в тому, що розуміння коаліційних процесів допомагає покращити роботу демократичних інститутів, забезпечити політичну стабільність та підвищити якість управління державою.

Особливо актуальною ця проблема є для країн із молодою демократією, де традиційні теоретичні моделі часто не відповідають реальним політичним процесам. Чітке розуміння того, як працюють коаліції, дозволяє політикам краще планувати свої дії, будувати стабільні альянси та передбачати результати політичних рішень. Це, у свою чергу, сприяє більш ефективному функціонуванню всієї політичної системи.

Сучасний стан наукового дискурсу навколо поняття «політична коаліція» характеризується значною теоретичною розпорошеністю та відсутністю консенсусу щодо базових концептуальних засад. Передусім, різні методологічні підходи національних наукових шкіл створюють несумісні аналітичні рамки, оскільки одна традиція використовує формальні моделі та теорію ігор, інша — акцентує на інституційному аналізі. У державах перехідного типу дослідники і практики найчастіше зосереджуються на специфіці своїх політичних систем.

Американська традиція (В. Гемсон, С. Голдер, Д. Дірмайер, М. Лавер, В. Райкер, Р. Стівенсон, К. Шепсл) зосереджується на формальних

моделях і логіці раціонального вибору, прагнучи виявити універсальні закономірності коаліційної поведінки та прогнозувати результати переговорів. Європейська традиція (М. Дюверже, В. Мюллер, А. де Сван, К. Стрем) приділяє більше уваги історико-інституційному контексту, аналізуючи вплив виборчих систем, партійної структури та політичних інститутів на формування і стабільність коаліцій. Українська традиція (Д. Арахамія, Я. Балановський, Ю. Бисага, І. Берназюк, Д. Белов, Ю. Войтенко, С. Гасанов, В. Голишев, С. Денисюк, О. Дмитренко, Г. Зеленько, В. Кафарський, В. Корнієнко, Я. Лепеха, В. Мироненко, В. Омельченко, Ю. Остапець, Н. Панчак-Бялоблоцька, В. Петриненко, Н. Піпченко, В. Сухенко, К. Червеняк, В. Чуба, С. Шаранич, А. Шиян та ін.), що формується на перетині цих двох підходів, тяжіє до емпіричного аналізу сучасної політичної практики, зосереджуючись на правових засадах, пострадянських суспільно-політичних трансформаціях і специфіці національної партійної системи.

Різні дослідницькі традиції пропонують власні визначення, типології та аналітичні рамки, що ускладнює порівняльний аналіз та унеможливорює вироблення загальноновизнаних теоретичних стандартів. Іноді розрізняти чітко ці традиції складно, оскільки автори, які пишуть свої наукові праці, походять з різних країн, навчалися в різних університетах і часто працюють у міжнародних дослідницьких колективах. Це призводить до взаємопроникнення методологічних підходів та гібридизації наукових традицій. Так, європейські дослідники можуть використовувати американські теоретичні моделі, адаптуючи їх до специфіки своїх політичних систем, а американські вчені запозичують інсайти з європейської компаративістики.

Така транснаціональна природа сучасної політичної науки, з одного боку, збагачує теоретичний інструментарій, а з іншого — ускладнює однозначне віднесення конкретного дослідження до певної національної або регіональної наукової школи, як ми це побачимо нижче при аналізі конкретних підходів. Попри умовність такого поділу, вищезазначені три підходи, на наш погляд, відображають основні напрями осмислення феномену політичних коаліцій у сучасній науці.

Не зважаючи на значний обсяг накопичених знань, сучасний стан дослідження політичних коаліцій характеризується низкою невирішених проблем. По-перше, відсутній консенсус щодо базового визначення поняття «політична коаліція», що ускладнює порівняльний аналіз та теоретичне узагальнення. По-друге, більшість існуючих теоретичних моделей розроблені на основі досвіду усталених західних демократій і часто виявляються неадекватними для аналізу коаліційних процесів у транзитних політичних системах. По-третє, традиційні підходи недостатньо враховують вплив сучасних комунікаційних технологій та мережевих форм політичної організації на коаліційні процеси.

Виходячи з аналізу наявної літератури та актуальності обраної проблематики, метою даної статті є комплексний аналіз стану та особливостей наукового осмислення поняття і феномена «політична коаліція» в сучасній політичній науці з виявленням основних теоретичних напрямів, методологічних підходів та дискусійних аспектів у цій проблематиці. Для досягнення поставленої мети вважаємо за потрібне визначити наступні дослідницькі завдання: проаналізувати генезис та еволюцію концептуального апарату дослідження політичних коаліцій; систематизувати існуючі типології політичних коаліцій та критерії їх класифікації в сучасній політичній науці; охарактеризувати основні теоретичні підходи до дослідження коаліційних процесів, включаючи американську, європейську та українську дослідницькі традиції; виявити та проаналізувати проблемні питання та дискусійні аспекти в сучасному науковому дискурсі навколо феномену політичних коаліцій; окреслити перспективи подальшого розвитку теорії політичних коаліцій в умовах трансформації сучасних політичних систем.

Методи дослідження

У дослідженні застосовано комплексний методологічний підхід, що включає контент-аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз різних теоретичних концепцій, історико-генетичний метод для вивчення еволюції понятійного апарату, систематизацію та типологізацію наукових підходів. Використано також структурно-функціональний аналіз для дослідження ролі коаліцій у політичних системах та методи наукової періодизації для виділення етапів розвитку теорії політичних коаліцій.

Результати дослідження

Поняття «коаліція» має своє коріння у французькому політичному досвіді епохи Великої французької революції, коли термін «coalition» почали вживати для опису тимчасових союзів між різними політичними фракціями у Національних зборах, зокрема у назвах «Coalition Wars» (війни коаліцій) у європейській політиці того часу. Воно позначало об'єднання груп заради досягнення спільних цілей у політичній боротьбі.

Концептуальні засади розуміння коаліцій як форми раціональної політичної організації наприкінці XIX — на початку XX ст. заклав німецький соціолог Макс Вебер. Він виокремив різні типи соціальної дії, серед яких «цілераціональна дія» (Instrumental or Zweckrational action) є ключовою для аналізу раціонального вибору і поведінки у політичних процесах, у тому числі у формуванні коаліцій. Ця дія визначається як така, що спрямована на досягнення конкретної мети з урахуванням ефективних способів її досягнення. Вебер також розробив теорію соціальної стратифікації, в якій окремо виділив політичні партії як один із способів розподілу влади у суспільстві. З огляду на це, коаліції можна розглядати як

раціональні об'єднання політичних акторів для взаємного досягнення цілей [1]. Методологічний фундамент для пізніших теорій коаліційної поведінки закладений саме у загальній соціально-теоретичній концепції раціональної дії та влади у політиці М. Вебера, а його концепція «цілераціональної дії» стала орієнтиром для пізніших теорій коаліційної поведінки.

Важливий крок уперед у дослідженні коаліційної діяльності зробив у середині ХХ ст. французький політолог і правознавець Моріс Дюверже. Він детально охарактеризував різні типи партійних систем, розкрив умови, що сприяють утворенню коаліцій між партіями, описав механізми співпраці альянсів між партіями у парламентських системах, а також показав вплив виборчих систем на коаліційну поведінку [2]. Французький політолог вперше систематично сформулював закономірності, які пов'язують особливості електоральних систем з кількістю політичних партій та їхньою поведінкою, заклавши основи для цілого напрямку досліджень у порівняльній політології.

Справжній революційний прорив здійснив американський політолог Вільям Райкер, який застосував теорію ігор і математику до політичної науки. Він розробив фундаментальні концепції, які революціонізували розуміння формування політичних альянсів, дав науковцям точні інструменти для аналізу того, як і чому створюються коаліції [3]. В. Райкер запропонував погляд на коаліційний процес як на гру з нульовою сумою, в якій раціональні актори прагнуть максимізувати свою частку в розподілі політичної влади. Його концепція «мінімальної виграшної коаліції» передбачала, що раціональні політичні актори будуть формувати коаліції з найменшою кількістю учасників, достатньою для забезпечення контролю над політичним процесом. Учений дійшов висновку, що залучення більшої кількості голосів потребує ресурсів і що політики борються за перемогу, тому раціональний політик намагається сформувати коаліцію, яка є настільки великою, наскільки це необхідно для перемоги, але не більшою.

Не менш важливим є дослідження американського соціолога Вільяма Е. Гемсона, який розглянув політичні та соціальні коаліції з експериментальної точки зору, запропонувавши теоретичний підхід до формування коаліцій, заснований на аналізі ресурсів учасників і розподілі вигод між ними. Особливу увагу В. Гемсон звернув на правило, що учасники коаліції отримують частку вигод, пропорційну їх внеску (ресурсам), — це називається «правилом пропорційності» або «правилом Гемсона». Гемсон підкреслив динамічний характер переговорів і постійний процес укладання домовленостей в рамках формування коаліцій. Його теоретична модель знайшла практичне застосування у вивченні формування урядових коаліцій у політиці і стала класикою в дослідженнях політичних коаліцій, оскільки поєднала експериментальні дані з теоретичним підходом [4].

Нідерландський соціолог та політолог Абрахам де Сван запропонував багатовимірну модель коаліційних переговорів, включивши ідеологічні та програмні аспекти. Він показав, що партії об'єднуються не лише заради математичної більшості, а й враховуючи близькість своїх політичних програм. Де Сван розширив модель Райкера, включивши до аналізу просторове розташування партій на ідеологічному континуумі. Його концепція «мінімального діапазону» передбачала, що коаліції будуть формуватися між ідеологічно близькими партіями для мінімізації внутрішніх конфліктів [5].

Як своєрідна реакція на обмеження суто раціоналістських моделей, сформувався неоінституціональний підхід. Норвезький політолог Кааре Стрем розширив теоретичний апарат, запропонувавши типологію мотивацій коаліційної поведінки [6]. Це розрізнення допомогло краще зрозуміти, чому одні партії прагнуть насамперед посад у владі, а інші — реалізації своїх ідеологічних цілей. К. Стрем запропонував інноваційну типологію мотивацій політичних партій, виділивши три основні типи: 1) «офіс-шукаючі» партії (*office-seeking*), які насамперед прагнуть отримати урядові посади й пов'язані з ними привілеї, ресурси та престиж; 2) «голос-шукаючі» партії (*vote-seeking*), які орієнтуються на максимізацію електоральної підтримки на майбутніх виборах; 3) «політико-шукаючі» партії (*policy-seeking*), які ставлять на перше місце реалізацію своєї програми та ідеологічних цілей. Для них участь у коаліції виправдана лише тоді, коли вона дозволяє впливати на формування і реалізацію державної політики у бажаному напрямі. Ці партії можуть відмовитися від урядової участі, якщо коаліційна угода не гарантує достатнього впливу на ключові політичні рішення. Ця класифікація дозволила пояснити різноманітність коаліційних стратегій та відхилення від передбачень класичних теорій раціонального вибору, які традиційно розглядали партії як унітарних акторів з єдиною мотивацією. Стрем показав, що поведінка партій у коаліційних переговорах залежить від домінуючого типу мотивації, а також від інституційного контексту, в якому ці переговори відбуваються.

Новітні тенденції, що спостерігаються в дослідженнях коаліцій з 1990-х років, характеризуються диверсифікацією теоретичних підходів та методологічним плюралізмом до розуміння коаліцій як політичних явищ. Цей період характерний появою різноманітних теоретичних моделей: від класичних раціонально-вибіркових теорій до конструктивістських і мережових підходів, що враховують складність та взаємодію багатьох акторів у політичних коаліціях.

Німецько-американський науковець Деніел Дірмайер та канадсько-американський політолог Рендольф Стівенсон у статті «Зміна уряду в парламентських демократіях» (1999) розглянули політичні коаліції у контексті стабільності. Вони підкреслили, що коаліції в цих системах є результатом

угод між різними політичними партіями, що мають різні політичні уподобання. Коаліційні уряди формуються для отримання парламентської більшості, необхідної для ефективного управління. Автори виділили механізми, що забезпечують стабільність коаліцій, зокрема формальні й неформальні інституційні правила (наприклад, вимоги вотуму довіри, договори між партіями). Зазначалося, що коаліції часто виникають як компроміси між ідеологічно різними партіями, що може призводити до внутрішніх суперечностей і вимагає постійних переговорів. У статті також досліджувалася роль лідерів коаліцій, які можуть стримувати нестабільність, впливаючи на внутрішні домовленості [7].

Відома американська науковиця в галузі порівняльної політики Соня Голдер дослідила формування передвиборчих коаліцій, з'ясувала, що вони утворюються тоді, коли партії прагнуть збільшити свої шанси на входження до уряду, а формування коаліцій більш ймовірне між ідеологічно сумісними партіями. Важливими виявилися розмір майбутньої коаліції (вона має бути досить велика, але не надмірно) і співрозмірність потенційних партнерів. Сильна ідеологічна поляризація партійної системи та непропорційні виборчі правила також підвищують ймовірність утворення передвиборчих коаліцій [8].

В українській політичній науці інтерес до проблеми коаліцій посилюється у зв'язку з трансформаціями політичної системи після здобуття незалежності. Дослідження здебільшого акцентують увагу на практичних аспектах функціонування парламентських коаліцій, особливостях взаємодії політичних партій та їхніх еліт, а також на нормативно-правовій базі цього процесу. Українські політологи аналізують коаліції не лише як інструмент парламентської більшості, але й як індикатор демократичної зрілості та стабільності політичної системи.

Особливої актуальності після відновлення у лютому 2014 року дії Конституції України в редакції змін 2004 року набула проблематика механізмів діяльності депутатських фракцій у вигляді коаліції як важливого інституту суспільно-політичного життя країни. Згідно з цими змінами, коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді відведена ключова роль у процесах державного управління. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність ефективного нормативного врегулювання організаційно-правових форм їхньої діяльності. У дослідженнях спостерігається посилення уваги до впливу нових типів політичних партій, наприклад, «партій нової політики», мережевих партій, популістських рухів та регіональних партій, які змінюють традиційну структуру коаліцій. Це детально описує в своєму дисертаційному дослідженні Ю. Копинець [9].

У вітчизняній політичній науці використовується широкий спектр дослідницьких методів, у тому числі контент-аналізу, порівняльних студій

та математичних моделей для кращого розуміння динаміки коаліцій. Цю ідею послідовно розвивають В. Корнієнко, С. Денисюк, А. Шиян у монографії «Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі» (2009). Автори розглянули формування політичних коаліцій як складний комунікативний процес. Їхній підхід до математичного моделювання коаліційної динаміки дозволяє не лише описати поточний стан політичних альянсів, але й прогнозувати їхню стабільність залежно від зміни комунікативних стратегій учасників [10].

Сучасні дослідження враховують значущість цифрових технологій, що трансформують політичну комунікацію та організацію. Цифрові платформи і соціальні мережі стають просторами для політичної активності, але водночас загрожують стійкості демократії через маніпуляції та поширення фейкових новин. Активна участь у цифровому політичному дискурсі підвищує рівень ангажованості громадян [11]. Використання великих даних (Big Data) у політиці радикально змінює процес прийняття рішень, взаємодію між владою, суспільством та платформами, а також методологію політичної науки загалом. Це впливає на коаліційні процеси, змінюючи структуру політичного режиму і ролі акторів [12]. Нарешті, цифрові технології трансформують виборчі процеси, сприяючи мобілізації протестних рухів та важливій інформаційній підтримці громадянських ініціатив. Вони створюють нові можливості для об'єднання людей за політичними інтересами [13].

Отже, сучасний стан досліджень коаліцій відзначається комплексністю підходів, що віддзеркалює складність і мінливість політичних процесів у XXI столітті. Новітні тенденції в дослідженні політичних коаліцій, починаючи з 2000-х років і до сьогодні, характеризуються значним розмаїттям теоретичних підходів та методологічним плюралізмом. В останні десятиліття виникли нові рухи і типи політичних партій — «партії нової політики», мережеві партії, популістські й регіональні об'єднання, які істотно впливають на формування коаліцій і змінюють традиційні уявлення про них. Систематизація різноманітних форм коаліційної взаємодії є одним із ключових завдань сучасної теорії політичних коаліцій. Множинність критеріїв класифікації відображає складність та багатоаспектність коаліційних процесів у сучасних політичних системах.

Основні підходи до типологізації коаліцій можна згрупувати за декількома базовими критеріями: інституційним рівнем функціонування, ступенем формалізації взаємодії, часовими характеристиками та географічним масштабом діяльності. Найбільш поширеною є функціональна типологія, яка розрізняє коаліції за їх роллю в політичному процесі. Інституційний критерій дозволяє класифікувати коаліції за рівнем політичної системи, на якому вони функціонують. Темпоральний критерій

відображає динамічний характер коаліційних утворень, їх здатність до адаптації та трансформації в часі. Ідеологічний критерій враховує програмну близькість або відмінність коаліційних партнерів, що впливає на стійкість та ефективність коаліційної взаємодії. Електоральні, парламентські та урядові коаліції представляють три основні функціональні типи коаліційних утворень. Електоральні коаліції формуються перед виборами з метою консолідації електоральної підтримки та максимізації участі в представницьких органах влади. Дослідження показують, що їх успішність значною мірою залежить від інституційних характеристик виборчої системи. Розрізнення формальних та неформальних коаліцій відображає ступінь інституціоналізації коаліційних відносин. Формальні коаліції характеризуються наявністю письмових угод, чітко визначених правил взаємодії та інституціоналізованих механізмів прийняття рішень. Неформальні коаліції базуються на неписаних домовленостях, особистих стосунках між лідерами та ситуативній збіжності інтересів. Національні та міжнародні коаліції представляють географічний вимір типологізації коаліційних утворень. Національні коаліції функціонують у межах однієї політичної системи, тоді як міжнародні коаліції охоплюють політичних акторів з різних країн.

Сучасний стан теоретичного дискурсу навколо феномену політичних коаліцій, попри всі досягнення попередніх десятиліть, залишається досить проблематичним. Дослідники сьогодні стикаються з низкою серйозних труднощів, які перешкоджають створенню єдиної, всеосяжної теорії коаліційної поведінки. Ці виклики мають подвійну природу — вони торкаються як фундаментальних теоретичних питань, так і конкретних методологічних проблем. Найбільше занепокоєння викликає термінологічна невизначеність, яка пронизує всю сферу досліджень політичних коаліцій. Парадоксально, але після більш ніж століття наукових пошуків ми досі не маємо єдиного розуміння того, що саме слід називати «політичною коаліцією». Різні автори вкладають у це поняття настільки різний зміст, що іноді здається, ніби вони говорять про абсолютно різні явища [14]. Ця концептуальна плутанина не просто ускладнює академічні дискусії — вона робить майже неможливим порівняння результатів різних досліджень. Ще більше проблем виникає, коли дослідники намагаються перевести теоретичні конструкти в площину емпіричного аналізу. Як визначити, чи існує коаліція між двома політичними силами? За якими критеріями можна достовірно встановити, що політичні актори дійсно координують свою діяльність, а не просто випадково діють в одному напрямку? Ці питання виявляються значно складнішими, ніж може здатися на перший погляд.

Не менш гострою є проблема методологічної адекватності наявних дослідницьких інструментів. З одного боку, лабораторні експерименти дають можливість контролювати всі змінні та перевіряти конкретні гіпотези,

але чи можна їх результати екстраполювати на реальний політичний світ з усією його складністю? З іншого боку, порівняльні дослідження діючих коаліцій ближчі до реальності, але вони залишають занадто багато простору для альтернативних пояснень [15]. Особливо болючим є питання культурної та контекстуальної специфіки коаліційних процесів. Більшість впливових теорій створювалися західними вченими на основі досвіду європейських та американських демократій. Але чи працюють ці теорії в інших культурних контекстах? Досвід країн Азії, Африки чи Латинської Америки часто кидає виклик усталеним теоретичним схемам, змушуючи переосмислювати базові припущення.

Нарешті, цифрова революція поставила перед дослідниками коаліцій принципово нові виклики. Соціальні мережі та цифрові платформи кардинально змінили способи політичної комунікації та організації. Сьогодні коаліції можуть формуватися та розпадатися з неймовірною швидкістю, існувати лише у віртуальному просторі або набувати гібридних форм, які важко вписати в традиційні теоретичні рамки [16]. Алгоритми, що керують інформаційними потоками, створюють нові можливості для координації, але водночас і нові ризики фрагментації та поляризації.

Висновки

Проведений аналіз стану та особливостей наукового осмислення поняття і феномена «політична коаліція» дозволяє сформулювати ряд важливих висновків щодо еволюції теоретичних підходів, сучасних тенденцій розвитку цієї проблематики та перспектив подальших досліджень.

Еволюція концептуального апарату дослідження політичних коаліцій демонструє поступовий перехід від описових та інституційно-правових підходів до складних формалізованих теоретичних моделей та мультипарадигмального аналізу. Якщо класичний період характеризувався зосередженням на практичних аспектах коаліційного процесу та інституційних механізмах формування парламентської більшості, то сучасний етап ознаменувався революційними змінами завдяки впровадженню математичних методів та концептуального апарату теорії раціонального вибору. Новітні тенденції свідчать про зростання методологічного плюралізму та появу альтернативних теоретичних підходів.

Виявлені проблемні питання та дискусійні аспекти свідчать про незавершеність процесу теоретичного осмислення феномену політичних коаліцій. Термінологічні суперечності та проблеми операціоналізації ускладнюють кумулятивний розвиток знань у цій області. Методологічні обмеження існуючих підходів вимагають розвитку інноваційних дослідницьких стратегій. Перспективи подальших досліджень включають розробку інтегративних теоретичних підходів, які поєднували б досягнення

різних дослідницьких традицій. Актуальним є розвиток концептуального апарату для аналізу нових форм коаліційної взаємодії в цифрову епоху. Важливим напрямком є розширення географічної та культурної репрезентативності досліджень через включення досвіду незахідних політичних систем.

Практичне значення дослідження політичних коаліцій пов'язане з потребами ефективного демократичного врядування в умовах зростаючої складності політичних систем та глобальних викликів. Розуміння механізмів формування та функціонування коаліцій критично важливе для розробки інституційних реформ, підвищення ефективності політичного представництва та забезпечення стабільності демократичних інститутів.

Список посилань

1. Max Weber on Rationality in Social Action, in *Sociological Analysis, and in Modern Life*. URL: <https://www.rational-action.com/hello-world/> (дата звернення: 25.06.2025).
2. Duverger M. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London: Methuen, 1954. 439 p.
3. Riker W. H. *The Theory of Political Coalitions*. New Haven: Yale University Press, 1962. 300 p.
4. Gamson W. A. *Experimental Studies of Coalition Formation*. *Advances in Experimental Social Psychology*. 1964. Vol. 1. P. 81 — 110.
5. De Swaan A. *Coalition Theories and Cabinet Formations*. Amsterdam: Elsevier, 1973. 347 p.
6. Strøm K. *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 284 p.
7. Diermeier D., Stevenson A. *Government Turnover in Parliamentary Democracies*. *American Political Science Review*. 1999. Vol. 93, No. 2. P. 365 — 379.
8. Golder S. N. *The Logic of Pre-electoral Coalition Formation*. Columbus: Ohio State University Press, 2006. 248 p.
9. Копинець Ю. Ю. Вплив сучасних тенденцій розвитку партійних систем країн Європейського Союзу на еволюцію та функціонування партійної системи України: дис.... канд. політ. наук: 23.00.02. Ужгород, 2021. 269 с.
10. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Шиян А. А. *Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі: Монографія*. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2009. 185 с.

11. Гусєва Н. Ю., Філіпенко Л. П., Герасимович В. А. Політична комунікація в епоху цифрових технологій: можливості та ризики для демократії. *Політикус: наук. журнал*. 2024. № 5. С. 24 – 29.
12. Стешенко, Н. Л., Болотіна Є. В., Чоста К. С. Технології Big Data як система сучасних методів політичного впливу. *Регіональні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 31. С. 44 – 48.
13. Людва А., Дворовий М. Цифрові технології та виборчий процес: стандарти ЄС на захисті демократичного вибору. *Аналітичний звіт*. Київ: ГО «Лабораторія цифрової безпеки», 2022. 30 с.
14. Axelrod R. *Conflict of Interest*. Chicago: Markham, 1970. 234 p.
15. Martin L. W., Vanberg G. Government Formation in Parliamentary Democracies. *American Journal of Political Science*. 2003. Vol. 47, No. 1. P. 33 – 50.
16. Howard P. N., Hussain M. R. *Digital Media and Political Engagement Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 256 p.

References

1. Max Weber on Rationality in Social Action, in *Sociological Analysis, and in Modern Life*. URL: <https://www.rational-action.com/hello-world/> (access date: 25.06.2025). [in English].
2. Duverger, M. (1954). *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London: Methuen, 439 p. [in English].
3. Riker, W. H. (1962). *The Theory of Political Coalitions*. New Haven: Yale University Press, 300 p. [in English].
4. Gamson, W. A. (1964). *Experimental Studies of Coalition Formation*. *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 1, 81 – 110. [in English].
5. De Swaan, A. (1973). *Coalition Theories and Cabinet Formations*. Amsterdam: Elsevier, 347 p. [in English].
6. Strøm, K. (1990). *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge: Cambridge University Press, 284 p. [in English].
7. Diermeier, D. & Stevenson, A. (1999). *Government Turnover in Parliamentary Democracies*. *American Political Science Review*, Vol. 93, No. 3, 365 – 379. [in English].
8. Golder, S. N. (2006). *The Logic of Pre-electoral Coalition Formation*. Columbus: Ohio State University Press, 248 p. [in English].
9. Копыnets, Y. Y. (2021). *The Influence of Modern Trends in the Development of Party Systems of the European Union Countries*

- on the Evolution and Functioning of the Party System of Ukraine: Dissertation... Candidate of Political Science: 23.00.02. Uzhgorod, 269 p. [in Ukrainian].
10. Kornienko, V.O., Denisyuk, S.G. & Shiyan, A.A. (2009). Modeling Processes in the Political-Communicative Space: Monograph. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia, 185 p. [in Ukrainian].
  11. Guseva, N. Yu., Filipenko, L. P. & Gerasymovych, V. A. (2024). Political communication in the era of digital technologies: opportunities and risks for democracy. *Politicus: scientific journal*, No. 5, 24 – 29. [in Ukrainian].
  12. Steshenko, N. L., Bolotina, E. V. & Chosta, K. S. (2022). Big Data technologies as a system of modern methods of political influence. *Regional studios*. Uzhgorod: Helvetica Publishing House, Issue 31, 44 – 48. [in Ukrainian].
  13. Ludva, A. & Dvorovy M. (2022). Digital technologies and the electoral process: EU standards in protection of democratic choice. Analytical report. Kyiv: NGO “Digital Security Laboratory”, 30 p. [in Ukrainian].
  14. Axelrod, R. (1970). *Conflict of Interest*. Chicago: Markham, 234 p. [in English].
  15. Martin, L. W. & Vanberg G. (2003). Government Formation in Parliamentary Democracies. *American Journal of Political Science*, Vol. 47, No. 1, 33 – 50. [in English].
  16. Howard, P. N. & Hussain, M. R. (2013). *Digital Media and Political Engagement Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press, 256 p. [in English].

Oleg Horai

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Doctoral Student

Institute of State and Law named after V. M. Koretsky

National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-2181-7306>

e-mail: gorai.zt@gmail.com

**CONCEPTUALIZATION OF THE NOTION «POLITICAL
COALITION» IN SCIENTIFIC DISCOURSE**

Abstract

A comprehensive analysis of the state and features of the scientific understanding of the concept and phenomenon of “political coalition” in modern political science has been carried out, identifying the main theoretical directions, methodological approaches and discursive aspects in this issue. The genesis and evolution of the conceptual apparatus of political coalition research have been analyzed. Existing scientific approaches and main theoretical schools have been systematized. Typological approaches to the classification of political coalitions according to functional, institutional, temporal, ideological and geographical criteria have been characterized. The existence of three influential research traditions has been revealed: American (with an emphasis on formal modeling), European (with attention to institutional aspects) and Ukrainian as part of the post-Soviet (focused on the specifics of transit democracies). Key problematic issues of modern scientific discourse have been identified, including terminological uncertainty, methodological limitations and challenges of the digital age. The considerable complexity and multifaceted nature of coalition processes have been revealed, which requires the development of integrative theoretical approaches. The prospects for further development of the theory of political coalitions in the context of the transformation of modern political systems have been outlined. It is concluded that the evolution of the conceptual apparatus of political coalition research demonstrates a gradual transition from descriptive and institutional-legal approaches to complex formalized theoretical models and multi-paradigm analysis; the latest trends indicate the growth of methodological pluralism and the emergence of alternative theoretical

approaches; an important direction is the expansion of the geographical and cultural representativeness of research through the inclusion of the experience of non-Western political systems; understanding the mechanisms of coalition formation and functioning is critically important for the development of institutional reforms, increasing the effectiveness of political representation, and ensuring the stability of democratic institutions.

Keywords: political coalition, coalition theory, political science, coalition behavior, research traditions, coalition typology, institutional analysis, transit democracies, methodological pluralism, digital age.

Стаття надійшла до редакції 25.06.25

© Горай О. С., 2025